

Javaslatok az Ukrajnából menekülők lakhatási támogatásához

Kereken egy éve zajlik Ukrajnában az a borzalmas háború, ami elől menekülve emberek százezrei érkeztek Magyarországra. Felemelő volt látni, hogy az első napoktól kezdve intézmények, önkormányzatok, munkahelyek és családok sokasága nyitotta meg ajtaját, és biztosított fedelelet az Ukrajnából menekülőknek. Ugyanakkor sokak lakhatási körülményei a mai napig bizonytalanok, kiszámíthatatlanok.

Alapvető emberi jog és szükséglet, hogy mindenkinek biztos lakhatása legyen. A fizikai és mentális jólét stabil alapját az otthon jelenti, ami különösen fontos menekülők esetében, akik egy idegen országba érkeznek. A biztonságos és kiszámítható körülményű és távú lakhatási lehetőségek megadják a kezdeti támpontot egy ismeretlen világban és a továbbiakban is biztos alapként szolgálnak, amire építkezni lehet. Az otthon megnyugvást jelent a megérkezés kezdeti szakaszában, segíti a napi rutin kialakítását, és egy olyan teret ad, ami felett kontrollt gyakorolhat az ember, a hosszabb távú tartózkodás esetén ehhez kapcsolódnak az integráció további lépései.

A krízis kezdeti időszakában, 2022 tavaszán mutatkoztak meg leginkább a menekültügyi ellátórendszer éveig tartó, fokozatos leépítésének súlyos következményei. Mivel menekültek befogadására alkalmas intézmények már nem léteznek nagy számban (és az ezekben korábban dolgozó szakemberek is máshol dolgoznak már), így az Ukrajnából menekülők érkezésének kezdeti időszakában működésképesnek és logikusnak tűnt, hogy a katasztrófavédelmi intézményrendszer, és piaci szereplők (pl. panziók, szállodák) finanszírozásával próbálta az állam megoldani ezt a hiányt. Ugyanakkor ez a fajta ellátás egyáltalán nem nyújt megfelelő támogatást a menekülőknek, hiszen természeténél fogva átmeneti jellegű, emellett a menekülőknek az általuk átélt traumák miatt biztonságos, állandó közegre és szakmai alapokon nyugvó ellátásra lenne szükségük.

A kezdeti időszakban előremutató volt az a nagymértékű társadalmi felajánlás és összefogás, amely során magánszemélyek fogadták be rövidebb időre lakásaikba, házaikba a menekülőket. Ez a befogadó társadalom részéről egy szolidáris és szép, ugyanakkor csupán az állami feladatvállalás hézagainak betömésére alkalmas gesztus volt. A kezdeti időszakban a piaci szereplők - szállásadók - is széles körben biztosítottak ingyenesen, illetve kedvező áron szállást.

Azzal, hogy a piaci és magán szereplők ilyen aktívan kapcsolódtak be az Ukrajnából érkezők lakhatási problémáinak megoldásába, növekedett a menekülők kiszolgáltatottsága is, hiszen ezek a folyamatok jóformán külső kontroll nélkül működtek. **Az Ukrajnában zajló háború kiterjedésével és elhúzódásával egyértelművé vált, hogy az Ukrajnából érkezők számára hosszabb távon szükséges szállást biztosítani.** A befogadó társadalom oldaláról idővel nőttek a feszültségek, hiszen magukra voltak és vannak hagyva a mai napig olyan kihívásokkal, amikkel korábban nem szembesültek és a megfelelő szaktudásuk és képzettségük sincs meg hozzá. A kormányzat reagált a hosszabb távú szállási igényekre, ugyanakkor csak a nagyobb (20 embernél többet befogadó) szállások fenntartóinak, illetve az Ukrajnából menekülteknek szállást is kínáló munkahelyeknek biztosít anyagi támogatást, a házukat, lakásukat a menekülők előtt megnyitó családoknak, magánembereknek nem.

A közép- és hosszútávú integráció kulcsfontosságú feltétele a biztos lakhatás. Az állandó lakóhelyhez kapcsolódik a sikeres beilleszkedés összes további lépése: a gyerekek a lakóhelyhez közeli oktatási intézménybe fognak járni, a munkaképes korú felnőttek a közelben fognak munkát vállalni, egészségügyi ellátás esetén is a helyi intézményt keresik fel, emellett a helyi közösség életébe illeszkednek be.

Egy évvel a háború kitörése után már látható, hogy lesznek, akik nem fognak tudni hazatérni, így a közép- és hosszútávú lakhatási támogatásokban kell gondolkodnia a menekülőknek támogatóknak. Ebben egyaránt feladatot kell vállalnia az állami, önkormányzati, civil és egyházi szereplőknek, egymással partneri viszonyban együttműködve.

Egységes, a lakhatást is magában foglaló integrációs politikára van szükség, ami kiterjed a jogszabályok, eszközrendszer és a finanszírozás kérdésére. Az integrációs politikát valamennyi érintett – a kormányzat, önkormányzatok, civil, egyházi szervezetek, és maguk a migránsok – közreműködésével szükséges megalkotni.

Az állami döntéshozók részéről szükséges egy felülről koordinált, átlátható, egységes lakhatási rendszer kereteinek kialakítására, amelyet az önkormányzatok, és más, civil és egyházi szervezetek valósíthatnak meg és amihez egyenlően és strukturáltan férhetnének hozzá az Ukrajnából menekülők.

Az államnak feladata van abban, hogy megszervezze a menekültek lakhatását. Ez lehet a lakhatási programok közvetlen működtetése vagy ezek kiszervezése is, önkormányzatokkal, civil, egyházi szervezetekkel kötött megállapodások alapján. Utóbbi esetben a feladata abban mutatkozik meg, hogy koordináljon és egyeztessen a menekültek ellátásával foglalkozó valamennyi szereplő között. Így összehangolt módon és célzottan tud megvalósulni a segítő munka, nagyobb hozzáadott értékkel és hatékonysággal, így több menekültet támogatva az önállóvá és önfenntartóvá válásban.

Szükséges az állami, önkormányzati, és civil, egyházi szervezetek által működtetett lakhatási programok differenciálása az egyéni jellemzők, a sérülékenység és a rászorultság dimenziói mentén. Nem minden menekülő érkezett ugyanolyan élethelyzetből, és az életkörülményeinek, vagy a menekülése körülményeinek következtében nem mindenki képes a lakhatását önállóan, piaci alapokon megoldani. Van, aki képzettsége, készségei és a magyar munkaerőpiac jellemzői miatt hamarabb talál munkát és válik képessé arra, hogy önálló lakhatását biztosítsa. Számukra elégséges az önálló lakhatás kezdetén nyújtott lakhatási támogatás. Ugyanakkor Ukrajnából főként gyerekes anyák és idős emberek érkeznek. Esetükben – főként, ha kicsi gyereket nevelnek vagy betegek, nyugdíjasok – a saját lábra állás nehezebb, esetenként nem is lehetséges. A jelenlegi ingatlanpiaci körülmények között különösen nagy kihívást jelent albérletet bérelni azok számára, akiknek nincs rendszeres jövedelmük. **Fontos, hogy ezek a személyek, családok teljesen vagy részben támogatott lakhatási programokba tudjanak kerülni és ott is tudjanak maradni, amíg szükséges.**

A Menedék Egyesület 27 éve dolgozik a hazánkba érkező külföldiek társadalmi integrációjának támogatásán egyéni segítségnyújtással, közösségi programok szervezésével, kutatási programok megvalósításával és szakpolitikai ajánlások kidolgozásával. A lakhatás terén a piaci alapon biztosított lakhatási lehetőségek felkutatásában segítünk azoknak, akik képesek így lakást bérelni, a krízisbe került egyének számára tanácsadást és segítséget biztosítunk a partnerszervezetek lakhatási programjaiba

bekapcsolódás érdekében. E téren azt tapasztaljuk, hogy az orosz katonai inváziót követő kezdeti időszakhoz képest a lehetőségek száma egyre csökken, míg a rászoruló családok és egyének továbbra is nagy számban vannak.

Az otthon érzése mentális stabilitást és biztonságérzetet nyújt, ez az alapja az integráció további lépéseinek, így kiemelkedően fontos, hogy az Ukrajnából érkezők számára méltó lakhatási körülményeket biztosítsunk, akár rövid, akár hosszú távra tervezik magyarországi életüket. Szükséges ehhez az Ukrajnából menekülőkkel (valamint a többi migránssal) szembeni előítéletek eloszlátása, a befogadó társadalom ösztönzése a lakhatás terén észlelhető hátrányos megkülönböztetés megszüntetésére is. E feladatok hatékony megvalósítása valamennyi - állami, önkormányzati, civil, egyházi, és piaci - szereplő együttműködésével sikerülhet csak.